

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrletno 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Liberalizem v smrtnih zadregah.

V Budimpešti izdajajo magyarski Judje nemški list „Pester Loyd“ imenovan. Tje polagajo nemški liberalci svoja jajca, kedar jih doma znesti nečejo. Nedavno je takšno jajce doli poslal v Budimpešto baje liberalce na glasu ter pravi in svetuje svojim nemškim pajdašem: „naj odjenjajo nekoliko, saj za par let, od nekaterih teženj in zahtev liberalizma, kajti sedaj se preveč ljudje nad njimi spodtikajo, in to bi jako oviralo liberalcem zopet na konja vplezati“. Tako kodajeka zvičajnik, ob enem pa potrjuje, da smo liberalizem v Avstriji vendar enkrat v zadrege spravili.

Dolgo nas je mamil ta strašno nevarni tujec. Pravijo, da se kače ropotače ptica blizo nje prišedša tako ustraši, da samega strahu nikamor ne more. Kača jo zelo lahko pohlastne. Tako je se godilo nam in mnogim narodom v Evropi skoraj 100 let nasproti liberalizmu. Vse je umel omamiti, očarati, v svoje mreže zajeti in pokončavati. Liberalizem je tujec. Oča mu je pred 100 leti živel, imenovan: francosko-angleško brezverstvo. Rodil se je v francoski veliki revoluciji, krstili so ga freimaurenci s krvjo na sto tisoče usmrtenih ljudij. K nam je vlezal prvič l. 1848, a potem l. 1860 in se je šopiril čedalje bolj drzno do današnjega dne. Da so ga ljudje pri nas menili nič tebi nič, ali še zelo z veseljem sprejeli, to je zakrivil njegov lepi potni list. Bilo je namreč na njem zapisano: svoboda, omika, napredek. Moj Bog, katero le količkaj blago srce bi zamoglo tem lepim besedam nasprotovati? Svoboda, omiko, napredek, to želi vsak. Toda v rokah liberalizma bile so ove zlate besede le yaba političnim, neskušnim otrokom. No, politični neskušenci smo pa vsi bili l. 1860. In to je bil glavni uzrok, da smo tujca z veseljem sprejeli in se njegovih nauk oklenoli. Trebalo je 20 let, preden smo spoznali strašno pomoto!

Prvi zasledili so pomoto katoliški duhovniki. To se jim mora častno priznati. Oni so prvi začeli kriva načela liberalizma razkrivati, na žalostne nasledke opozorjevati. Zato so pa si kmalu tudi

naklonili ves srd in jezo vseh liberalcev. Toda duhovniki se niso dali splašiti ter se nasprotnika hrabro lotili. Sedaj jim ogromna večina avstrijskega prebivalstva hvaležno prav daje. Drugi nadalje spoznali so nevarnost liberalizma kmetski ljudje, čemur se ni čuditi, saj merijo vse liberalne naprave na uničenje kmetijskega stanu. Tretji so pristopili manjši obrtniki, kajti tudi njim se zavoljo liberalnih postav slaba godi. Četrto so prišli slovenski, česki in poljski narodnjaki, kajti zapazili so, da ovi liberalizem služi samo nekeje nemškeje svojati v zatirovanje in ponemčenje drugih narodov. Naposled dviga se po strani zelo nov sovražnik liberalizmu. To so — delavci in siromaki, ki se družijo pod imenom: socialistov. Liberalci so namreč združeni z Judi osnovali neko posebno stranko, ki z denarjem baranta in z denarjem vse strahovati, sebi podvreči in sleči streže. Temu se upirajo najprvle delavci v večjih mestih. Do sedaj še ta stranka pri nas ni dovolj znatno stopila na dan. Da se pa pripravlja, na to kažejo mnoga znamenja. Ker pa bi slednje bilo jako nevarno, zato hitijo duhovniki, kmetje, obrtniki in narodnjaki, da se razsajanju liberalizma v okom pride, dokler še ni prepozno! Prve priprave v to svrhu so dognali po svojih poslanceh v državnem zboru pod vodstvom grofa Hohenwarta. Ta popira ministerstvo grofa Taaffejevo ter si prizadeva polagama, brez posebnega hrupa, rane po liberalizmu nam vsekane celiti in Avstrijo urediti. Posrečilo se mu je slovenske, česke, poljske, hrvatske in konservativne nemške poslance združiti in tako uže 2 leti nemške liberalce v manjšini drži.

Sprva se liberalci tega niso posebno bali. Toda čedalje huje preletavata jih strah in groza. Vidijo, kako jim steber za stebrom pada, kamen za kamnom iz stene lušči, postava za postavo zatre. Od dne do dne prihajajo nemirnejši, obupnejši in divjajo in razsajajo na vse strani. Toda vse je zastonj. Kedar vidijo, da s hudim nič ne opravijo pa začnejo zvičajno prilizovati se posameznim strankam, da bi zvezo z grofom Hohenwartom prerezale. Nekaj časa so pred grofom An-

drassyjem in njegovimi Magyari v Budimpešti klečeplazili in moledovali: „pomagajte nam“. Ponosni Magyari so jih pa v svojih novinah z ostrogi od sebe zbivali. V svojej obupnosti vračajo se sedaj k toliko zasramovanim Čehom in pravijo: „Čehi, pustite Hohenwarta, pustite nemške konservative, mi vam hočemo vse dati, karkoli vaše srce poželi, vendar poprej nam pomagajte Taaffeja vreči in ministerske stole zopet zasesti.“ Vendar Čehi poznajo nemško-liberalno lisico predobro in se toraj ne dajo nikomur zvabiti.

Prej so liberalci v zadregah Bismarka klicali na pomoč. Toda Bismark obrača liberalcem uže sam hrbet in toraj je tudi ta nada splavala po vodi. Nemški liberalci so v Avstriji v takih kleščih, kakor še nikoli. V mehko postljanem gnjezdu bi radi počivali toda vzbujeni narodi avstrijski tega ne trpijo in zato davijo nemške liberalce prav hude, smrtne zadrege!

Gospodarske stvari.

Kako letina kaže.

Visoko ministerstvo poljedelstva objavilo je izvestje, kako je letina kazala sredi maja. Iz njega povzamemo sledeče podatke.

Vreme je sploh postalo toplo in ugodno tako, da je vse veselo rasti začelo. Pšeniča kaže izvrstno izvzemši po nekatere kraje na Českem. Rž uže cvete pa ne kaže povsod dobro; v Saleburškem in gornj. Avstrijskem je sneg veliko rži polomil. Zimski ječmen v Dalmaciji uže žanjejo, na spodnjem Štajerskem tu pa tam slabo kaže. Jarine in okopavni sadeži so precej zaostali. Koruzo in krompir sejati je slabo vreme dolgo zadržavalo. Detelje in travniki bodo menje krme dajali, nego druga leta. Vinska trta je mnogo zaostala pa krepko žene in več kabrnkov nastavlja, kakor je se bilo nadejati. Uže 7 let niso vinogradi tako lepo kazali. Na Tirolskem so celo ozebli trsi mladike s kabrnki pognali. Okolo Klosterneuburga pa je le malo kabrnkov videti. Sadovno drevje kaže lepo v severnih, menje v južnih in planinskih deželah.

Na Ogerskem in Hrvatskem je ugodno vreme majnikovo dobro uplivalo na rastline. Kder so imeli sušo, ondi je pomagal obilni dež prve dni junija. Tudi o uimah, točah, miših, broščih itd. je menje slišati, kakor druga leta. Nedajajo se vseskozi dobre letine. Le kder so povodnji bile, ondi je slabo. Vinogradi so si zdatno opomogli in nastavili obilno kabrnkov. Ako ti ugodno ocvetejo, dobijo ogersko-hrvatski vinogradarji precej veliko vina.

Na Ruskem obetajo zimine in jarine mnogo in lepих pridelkov, v Ameriki pa ne tako. Tukaj bodo imeli mnogo slabše kakor lani in toraj tudi ne bo toliko ameriškega zrnja za izvožno pripravljene, kakor zadnja leta.

Pomoček zoper zeljske bolhe.

Jeden najboljših pomočkov zoper te nadležne škodljivce, ki sicer ni nov, pa za vsakega lahko dobiti, je navadna gnojnica. Ker pa sama gnojnica, če pride z nježnimi koreninicami mladih rastlik neposredno v dotiko, ta rastlike ugonobi, da poginejo, ali, kakor se navadno govori, da „zgorijo“, treba je gredo, na katero se ima salata, zeljevine, korenje, repa in drugo sočivje posejati in posaditi, jeden ali 2 dni poprej z gnojnico do dobra poškopiti.

Če je gornja plast prsti jeden ali dva dni se dobro posušila, gnojnica niti semena niti mladih rastlik ne ugonobi več. Če je seme pa uže posejano in rastlike posajene, se sme le z največjo sprevidnostjo, z gnojnico greda škropiti. Najbolje se to zgodi z žlebiči ali grabicami ob posameznih gredicah, da se ta mrčes s svojo zalego uniči, rastlinicam pa škoda ne naredi.

Ta priprosti pomoček pa najbolj s tem koristi in pomaga da hitro in krepko rast rastlinic kolikor najbolj pospeši, da tako močne postanejo, da jih bolhe niso več kos uničiti. Da pa gnojnica tudi bolhe z zalego vred ugonoblja, o tem se vsakdo lahko prepriča, kdor uže obsejano ali ob-sajeno gredo, na kateri je kaj zeljskih bolh, previdno z gnojnico škropi. Ko nekaj ur mine, ni več videti zeljskih bolh in v dveh do treh dneh so tudi rastlinice močne in krepke.

V novejšem času so začeli vsake sorte mrčesja s petrolejem preganjati. Kakor nekteri pripovedujejo, je ta pomoček kot dober bil spoznan. Vendar se sme pa to sredstvo le v taki meri rabiti, da se na škropivno kanglo vzame žličica petroleja, v vodo vlije in s to potem škropi. Ta pomoček omenjamo tukaj le tako mimogredé.

Dosti važnejša pa je skušnja, katero je v tem oziru umetni vrtnar Bolke naredil. On pravi, da se tistih gredic, na katerih je bil leto poprej čebul posajen, bolhe niso več lotile. Ker se tedaj ta mrčes čebulovih gredic, kakor skušnja kaže, izogiblje, v njih ne popušča zalege in tedaj tudi ni bolh v gredi, ktere so se v nji zaredile. Onih pa, ki iz sosednih gredic priletijo in priskačejo, je primeroma prav malo. Ta zasledba je velike važnosti, ker je tako mogoče setvine gredice, iz katerih so se mlade rastlike za daljno presaditev popipale, zopet s kakim drugim sadežem zasaditi ali obsejati in tako dvojno korist od njih si pridobiti. (Konec prih.)

Celjsko čebelarsko društvo ima 19. junija 1881 v Šmarinji v Jagodičevi dvorani popotni shod, pri kojem se bode predavalo o umnem čebelarstvu. Pričetek je po popoldanskej službi božji.

Dopisi.

Iz Ptuja. (O okrajnej skupščini na dalje.) Od kod je g. Pisk „privandral“ k nam

nemira delat? Kaj pa je poprej kde bil? S čim se peča? Kaki je gledé vere in narodnosti? Kaj takega leži je pitati, ko na to odgovarjati. Toliko se o tem človeku ve, ka se je pred 14 leti priselil v ptujsko predmestje Kanižo, kder zdaj tako kavo dela, koja je proti pravej to, kar koruzinjak proti gibanjcam, ali pa v ogerskih kletih napravljena čmiga proti božjemu daru slovenskih goric. S čim se poprej pečal, tega v celem Ptujji bržčas nikdor po pravici ne ve. Pravijo, da je poprej na Moravskem tudi tako kavo delal, kakor zdaj tu pa bojda krido napravil, potem pa sem pripiskal. Čuje se, da je rojen žid, potem pa pristopil k našej veri, zdaj pa je pre — „konfessionslos“. Kaj rad postal bi ptujski župan. Če si ga Ptujčani zvolijo, naj jim bode! Rad bi prišel v tudi v deželni in državni zbor liberalnih postav delat, pa da bi g. Hermana spodrinil, počel je v okrajnem zboru rogoviliti. Mislil si je vendar: če njim rečem, da bi poslanec g. Herman, ko bi le hotel, lahko napravil, da se za ptujski okraj dača nebi povekšala, bodo mi „tume bindiše pavern“ to radi verovali pa v bodoče mesto Hermana mene zvolili. Zares le samo židovska predrznost, računajoča na glupost drugih, zamore postaviti predlog, za kojega prav dobro vé, da ga z ničem temeljno podkrepiti ne more. Nadejamo se, da bo si nemško-moravski popotnik kar nekoliko časa pomnil, kako je šiba pela, ko si ga je prof. Žitek vzel pod pazduho, ter da zopet pozabi, da ima zadatek okrajnih zastopnikov biti: skrb za prid in blagostanje okraja, ne pa hujskanje proti deželnemu poslancu in proti sedajnej vladi.

(Konec prih.)

Iz Ljutomera. (Naši konji. Konec.) Drugi žrebci so Norfolskega plemena, Angleškega, in sicer 4 so čistokrvni angleži, to je takšni, od katerih se da rodopis ali genealogija dokazati, 3 so pa polokrvni angleži, t. j. oni izvirajo tudi iz Angleškega, ne more se pa dokazati njihov rodopis. Norfolsko pleme je dvojno in sicer eno se rabi samo le za dirke; to ima tenke noge, tenko truplo, ozek šinjak, malo glavo, visok stegnjen trebuh in nas opominja na hrta; drugo se rabi za vožnjo; to ima močne noge, močno truplo, ki je nekoliko kračejše; toto drugo pleme je pravo Norfolsko pleme, ki se rabi za križanje z našim ljutomerskim plemenom; pozna se pa po tem, da je na križi od zaja razcepano. Izmed ljutomerskih žrebcev je samo le Norfolk, rdečkasti sivec, nekoliko v truplu daljši, vsi drugi so kračejši. Angleški Norfolkki so nastali ravno tako, kakor ruski Orlovi s križevanjem plemenitejših, arabskih in mavretanskih konj. Angleško pleme zaredil je kralj Karol II. ob konci 17. stoletja. Ta kralj ni se pečal veliko z vladanjem, zato so ga tudi sovražili in na zadnjič odpravili; njegovo veselje je bilo, spravljati od vseh krajev konje in pse; on je toraj utemeljitelj sedajnega tako imenitnega konjskega in pasjega plemena. Najprvje je spravljal konje iz Mavretanije in Arabije. Ker Arabi

niso hoteli predati svojih konj, najel je Karol II. tolovaje Beduine, ki so njemu arabske konje spravljali. Tako so prvi konji Arabcem ukradeni na Angleško pripeljani. Od teh je postalo angleško pleme. Iz tega se tudi vidi, da je nekdanj bilo jako težavno dobiti arabskih konj. In še dandanes ne prodajajo Arabci kobile, ampak samo le žrebce v Evropo, ker kobile imajo pri njih večjo vrednost, nego žrebci. Naši pametni konjerejci naj ravno tako delajo! Arabski Beduni dobro vedo, da so dobre kobile podlaga dobremu plemenu; ako kobile obnemorejo, oslabi celo konjsko pleme. Mi imamo toraj zdaj angleške žrebce, da bi postali naši konji močnejši in krepkejši, posebno za dirko. Pa vendar ni vse odvisno od žrebca, marveč od konjerejca samega. Ne smemo toraj gledati samo na lepo obliko konja, ampak na to, koliko zdrži in kak zna bežati. Lepa kobila, ktera malo zdrži, je kakor lepa gizdava, od zvnaj okinčana gospa, ktera ima od spodaj grde raztrgane cape. Pride toraj na to, kako konjerejec žrebe vzredi, kako to ima storiti, bilo je že više rečeno. Kdor ne more vzrediti dobrega konja ali ne zna ž njim ravnati, naj rajši opusti od konjereje, in se poprime druge gospodarske stroke, ki mu bode več haska nesla, nego njegovim konjem; naj konje odpravi in poskusi s govejo živino; v vsem vsak ne more biti strokovnjak. Tudi ni nič na tem ležeče, kaj kdo ima in kaj dela, ampak kako kaj zna storiti; kdor ne more biti učenjak, naj postane rokodelce, kmet, in tu bodi na pravem mestu.

Iz Ljubna. (Županstvo in reklamacije.) Gotovo bo marsikteremu bralcu znan v gornji-savinjski dolini tik bistro deroče Savinje prijazen kraj „Ljubenska dolina“, sred koje stoji starodavni in prijazni trg „Ljubno“. Prebivalstvo je krepke postave, bistroumno in razven nekaterih nemščine zmožnih oseb do čista slovensko. Kakor pa po drugod, se tudi v tukajšnjem kraji vrši ravno sedaj pregledovanje v cenjenih čistih dohodkov zavoljo gruntnega davka. Reklamacije izdelujejo — a žali Bog! vse le v nemškem jeziku. Čudno tedaj, ker našo srenjsko predstojništvo je razun treh nemščine zmožnih oseb do čista le slovensko. Nam dobra vlada je v reklamacijskih polah najpred „slovenske“, potem tudi nemške besede na njih rubrike natisnoti dala, in nam tako postreči hotela; a mi samo slovenščine zmožni Slovenci pa se prekrasnih ponudeb branimo in tako sebe sramotimo. Največ krivo je tukaj naše srenjsko predstojništvo, kateremu je ena „teičkohlerska“ oseba več kakor vsi narodni volilci. Žalostno je za tako osebo. Pod slovenskim sremem so rojeni, na slov. prsih dojeni, od slov. matere odgojeni in na slov. zemlji izrejeni, pa na ljubo premilo materno slovensko besedo pozabljajo in jo sramotijo. To je žalostno!

Iz Celja. (Srebrno svetinjjo) poslala je kmetijska družba štajerska g. Kumarju, logarju

celjskih gozdov, opozorjena na njegove velike zasluge po g. Langerji, predsedniku naše podružnice. Dne 22. maja t. l. donesel je svetinjo g. prof. Šmirger in se podal z večimi gospodi na 2400 črevljev nad morjem visoki dom g. Kumarjev, da mu jo izroči. Obče spoštovani starosta cesarski svetovalec g. dr. Štef. Kočevar bi bil sam rad pri svečanosti, ki se je sedaj vršiti začela pa zaradi svoje starosti ni mogel. Zato je napisal slavnostni govor, ki se je g. Kumarju predčital, glasi se: „zbrali smo se tukaj danes, da logarja Kumarja, posestnika v Pečevniku, počastimo. Njemu sta posek in spodreja mestnega gozda poverjena, in celjsko mesto je srečno, da je Kumar to opravilo prevzel. Sicer ni obiskaval gozdarske šole, ni imel učitelja, ki bi mu razlagal, kolike vsestranske koristi so lepi logi: prisojne kraje proti prevelikej toploti in suši branijo, potokom in rekam vode davajo, silo viharjev manjšajo, plaze zadržujejo, njivam in travnikom rodovitost ohranjujejo. Ni se učil, kako se more s hostami ravnati, da se ne uničijo. Ni se učil, kako se morajo drevesa in cele hoste spodrejati. Toda dobro njegovo opazovanje nature, posameznih dreves in cele hoste ter zdrava pamet je njemu povedala, kaj da ima storiti, da se celjska hosta za prihodnost obvaruje. On ravna tako dobro z gozdom, ki je njemu povrjen, da je veselje gledati. Preteklo leto je društvo tukajšnje gospodarske podružnice izlet v Pečevnik napravilo. V društvu je bil g. Šmirger, profesor gozdarstva. Tega je spodreja mestne hoste navdušila in čudil se je, da kmet tako popolno s hosto ravnati zna. Pred vsem društvom je izrazil, da enake izvrstne hostne spodreje še nikjer ni videl. Vi častiti g. Kumar ste s svojim pametnim gozdorejstvom v prvej vrsti koristili celjskemu mestu, koristili pa ste tudi vsej okolici, katera bode, ako svojih host ne bode imela, vsaj od mesta les in kurjavo kupovati zamogla. Želeti bi bilo, da bi se sosedi in oddaljeni posestniki gozdov k Vam pametnega gozdarjenja učiti hodili. Toraj smo v predzadnji seji sklenili, da ste Vi častiti g. Kumar posebne odlike vredni in g. dr. Langer je pri občnem zboru kmetijske družbe štajerske Vaše zasluge najavil tako, da Vam je centralni odbor prisodil srebrno svetinjo. Sprejmite tedaj odliko, katero ste popolnoma zaslužili. Naj svetinja Vas na Vašo uspešno marljivost in na to opominja, kako je štajersko gospodarsko društvo Vašo koristno delavnost cenilo. Naj svetinja Vas tolaži, ako Vas katera nezgoda zadene, naj kinči Vašo starost, katero Vam veselo in dolgo trajno želimo. Bog Vas živi!

Iz Koroškega. (Razne novosti. Zadnji dež nam je livade kaj lepo zamočil; vse raste ljubeznjivo lepo, zimine in jarine s sadovnim drevjem vred lepo kažejo. Višine je sneg pokrtil pa nadajamo se skorajšnjega toplega vremena. V celovskem jezeru so 4 vojaki utonili, 2 je smrti rešil narednik Pöschl in Karol Pogačnik, učence

višje realke. Kmetijska družba prosi e. k. ministertvo, naj nekaj stori, da ne bodo požrešni Italijani naših ptic, priletevših k njim, tako stršansko lovili, klali in žrli. Mi pticam prizanašamo, da jih tem več Italijani imajo na pobijanje. — Potovanja v Rim udeleži se več koroških Slovencev, ki dobijo od sv. Mohorjeve družbe 200 fl. v zlatu seboj, da jih podarijo sv. očetu. Kdor še kaj določiti želi, ta naj pošlje denar do 20. jun. t. l. č. g. dr. Müllerju, mestnemu kaplanu v Celovec. Tukaj hočejo staviti veliko kavalerijsko kosarno, ki bo stala 400.000 fl. Koroška šteje 117 slovenskih župnij s šolami za slovensko deco, katera pa uže skoraj toliko slovenski brati ne bo znala, da bi katekizem mogla čitati. Toda v kljub temu se režijo nemčurji: na Koroškem se nič ne ponemčuje. So pač farizeji!

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Cesarjevič Rudolf biva v Pragi, cesar na Dunaji in cesarica odpotuje domov na Bavarsko. — Nemški liberalci rogovilijo sedaj po novinah, kder vsaki dan kaj zlažejo, češ, da bodo Magyari pritisloli na cesarja, da bo ta grofu Taaffeju vzel ministrotvanje; zraven še dostavljajo, da je grof Hohenwartova stranka razdevana itd. kar pa je vse izmišljeno. Liberalci štejejo med svojimi poslanci mnogo Judov. Ti so najgorečniši zagovorniki, in kakor pri nas nemškutarji, upijajo ti kričači „nemštvo je v nevarnosti.“ — Liberalni kmetje na gornjem Avstrijskem se dajo po nevarnih kričačih res uže hudo sčuvati; nedavno je tak liberalen kmet — zadušen dijak, ki je šolanje popustil, kmetijo prevzel a vse v kratkem zapravlil — drzno vzbujal pri poslušalcih želje po republiki. S tem je pravo izbleknol skrivne nakane ovega liberalnega šundra med kmeti. No, hitrej ko se izvé, kam pes pri „liberalnih Bauern-vereinih“ taco moli, prej bodo se kmetje sploh zmodrili. — Česki škofje pod vodstvom kardinala nadškofa praškega izdali so vzajemno pastirsk list, v katerem jih svarijo pred krivo znanostjo, spačeno umetelnostjo in brezverskim časništvom. Tudi priporočajo katoličanom, naj skrbijo za katoliško-verske šole ter v razne zastope volijo značajnih katoliških mož. — V mestih v Šleziji so pri volitvi v deželni zbor prvič zmagali konservativci z župnikom dr. Findinskijem. — Trojica kranjskih nemčurjev: Dežman, Schafer in Schrei so v trgovski zbornici svoje pristaše zapeljali v popolno kujanje, ter niso hoteli voliti, pa ne izvoljeni biti v predsedništvo. Vsled tega so Slovenci bili izvoljeni; g. Kušar je predsednik, g. Horak podpredsednik. Je tudi prav! — Na Ogerskem vršijo se sedaj volitve ali „korteži“. Na kmetih volijo 331 poslancev, v mestih pa 180. Pravijo, da zmaga Tiszajeva strauka. Hrvatski ban je prepovedal prošnje dopošiljati mu zoper to, da se Reka popolnem Ma-

gjarom izroči. Hrvate to silno jezi in mestni zastopi zaporedom v resolucijah izražujejo željo, naj Reka ostane pri Hrvatskem. Tudi Varaždin je tako storil.

Vnanje države. Najvažnejša novica prišla je iz Francoskega; Gambetta je hotel s pomočjo prenarejenega volitvenega reda pri bližnjih volitvah si toliko pristašev v državni zbor spraviti, da bi ga ti bili lahko proglasili za predsednika republike, za diktatorja ali cesarja. No, to mu je spodletelo, starešinstvo je preuredbo zavrglo. Ta človek tedaj, ki je največ kriv, da se katoliška Cerkev na Francoskem preganja, dobil je trdno brco, — Bismark in stari Viljelm baje zelo bolelata. Državni zbor je kupčijsko nagodbo z Avstrijo sprejel, samo colnino je našej moki, grozdju in volnatemu blagu čezmerno povišal. — Ruski car je se nagnil na starorusko, narodno stranko Aksakovo ter ne da nobene ustave po liberalnem kopitu. Dežela Merw je se sama rada podala pod oblast ruskega carja in sedaj imajo Rusi prosti pot za železnico proti Indiji. — Turški sultan preda 26. junija Grkom Epir in Tesalijo, če si zopet ne premisli. — Bolgarski knez bo bržčas iztiran, ker hoče Bolgarom ustavno svobodo pobrati. — Papež so zopet pismeno prosili nemškega cesarja Viljelma, naj preneha katoličane preganjati. — Francozi v Tunisu in Algijeru imajo še zmirom opravka z Arabi. — Irci prosijo Severno Ameriko na pomoč zoper Angleže.

Za poduk in kratek čas.

Poslauci dr. Tonkli, dr. Schmiderer, dr. Vošnjak pa Slovenci.

IV. Sedaj naj omenim še zahtev, s katerimi so se Slovenci oglasili. Govorilo se je o programu, ki so ga kranjski poslanci visokej vladi izročili; govorilo se je o načrtu, ki ga je poslanec tržaški, moj visokočastiti sosed gospod poslanec Nabergoj izročil, in govorilo se je o programu, ki sem ga jaz izročil, kako bi se po slovenskih pokrajinah dejansko vpeljala ravnopravnost. Rad bi vam, gospoda, naznanil obseg teh načrtov, da bi sprevidele, kako skromne so želje in zahteve slovenskega naroda in kako malo opravičena je tožba, da se hočemo upreti nemštvu in nemškemu jeziku.

Kaj so zahtevali poslanci kranjski? Zahtevali niso nič drugega, kot da se gimnazije in realke tako preustrojijo, da bi se nekateri predmeti slovenski, nekateri pa nemški na vsej gimnaziji in vsej realki poučevali. To se ondi pač lahko zgodi, ker so v srednjih šolah le otroci teh dveh narodnostij. Tako se bi skrbelo za narodni jezik, a enako se bi skrbelo za drugi deželni jezik, za nemški jezik. Tako bi se dijaki izurili, da s prva lahko vspesno obiskujejo vseučilišče in tehniko, pozneje pa, vrnivši se v domovino, jednako vspesno

delujejo kot uradniki, odvetniki, notarji, inženirji itd. Da so te zahteve in želje jako skromne, pritrldili mi bode, gospoda sami.

Kaj smo pa zahtevali primorski poslanci? Zahtevali smo le to, kar je bil uže goriški deželni zbor zahteval za goriško realko. Gimnazije in realke naj se tako preustrojijo, da se bodo v 4 nižih razredih poučevali Slovenci slovenski, Italijani pa italijanski. Nemškega naj se uže od prvega razreda uči vsak dijak. Od četrtega razreda se zopet vsi skup poučujejo nemški. Le materni jezik in krščanski nauk naj se tudi v viših razredih poučujeta v materinem jeziku dotičnih dijakov. Ali to, gospoda moja, ni jako skromno? Kako more kdo reči, da hočemo zatreti nemščino, katerej vendar priznavamo še veliko prednost; a mi hočemo ob enem gojiti lastni jezik ter se ne pustimo potujčiti. To je naš namen. Mi hočemo, da otroci šolo zapustivši dobro znajo lastni jezik, da v njem lahko uradujejo; mi hočemo, da bi se njim tako ne godilo, kot se je godilo meni in tovarišem, le v nemških šolah odgojenim, ki smo popolnoma nepripravljeni stopili v javno življenje, ker se je na Primorskem od nas zahtevalo, da imamo laški uradovati.

To, gospoda moja, so zapreke ki se imajo odstraniti in ki se lahko odstranijo in sicer brez velikih stroškov. Uže sedaj je toliko učencev v nižjih razredih, da je treba vstričnih oddelkov. Po takem ne bode država nič več potrošila, če izpolni naše pravične in skromne zahteve. V odseku je visoka vlada navedla dve zapreki, ki zavirata vpeljavo slovenskega učnega jezika. Prva zapreka je po njenih besedah mali razvitek slovenskega jezika, druga pa pomanjkanje šolskih knjig.

Prvo očitiranje je popolnoma neopravičeno in določno je moram zavrnti. Če deželni zbor goriški in kranjski obravnavata vse reči slovenski, če se vse postave v tem jeziku sklenejo in jih cesarska svetlost tudi potrdi, razumeti pač ne morem, kako kdo reče, da je slovenski jezik malo razvit, da ni pripraven za poučevanje v šolah. Kar se tiče drugega očitanja, moram je nekoliko zavrnti, nekoliko popraviti. Res je, da nimamo za vse predmete uže tiskanih knjig (Čujte! na levici), a kdo bi spisaval učne knjige v jeziku, v katerem se nikjer ne sme poučevati, kdo bi spisaval šolske knjige, da bi jih morebiti sam zalagal in spravljal v lastnej omari? Kdo pa daje tiskati nemške šolske knjige? Vlada, na stroške zaloge šolskih knjig. A mi imamo uže mnogo slovenskih tiskanih učnih in premnogo v rokopisih. In ko bode vlada resnobno na to delala, da bi vpeljala slovenski učni jezik, ne hkratu v vseh razredih, ampak polagoma, imeli bomo nemudoma knjig, ki se bodo lahko merile z nemškimi. — Pristaviti moram, da je naš narod vse, kar ima, ustvaril z lastnimi močmi, če prav je moral premagovati največe raznovrstne zapreke, ki so mu jih stavili vlada in vladini krogi. Če se je narod uže sedaj toliko

vzpel, koliko bode še le storil, kedar ga vlada ne bode nikakor zavirala, temveč ga blagovoljno še podpirala? Slovensko slovstvo se bode potem tako razvijalo ter dospelo na toliko stopinjo, da se bode lahko merilo s slovstvi drugih narodov.

Tu naj še pokažem na slabe nasledke, ki izvirajo iz načela, da se imajo ljudske šole ponemčiti. Po teh bi vlada rada ponemčila narod. A to je brezuspešno delovanje. Spomnite se Jožefovih postav. Po teh se je v slovenskih ljudskih šolah zlasti po trgih in mestih vpeljal nemški učni jezik. A kaj se je doseglo s tem? Prav nič. — Ljudje zapustivši šolo so nagloma spozabili par nemških besed; in ves sled tega nemškega poučevanja je bil, da so posamezni možje znali svoje ime z nemškimi črkami začakati. To je bil jedini sad jožefinske šole. Drugače tudi ni moglo biti, kajti ljudska šola je namenjena ljudstvu, njega izobraženju po domačih knjigah in časnikih. Če so pa šole nemile, tuje, potujili se bodo, govorili nemški, ker teh nobeden nemški ne ume.

V celem Primorju ni ne jedne nemške občine. Kako bi ondi ponemčevali? Kaj pa bi sledilo iz takega neumnega ponemčevanja? Ljudje se bi učili laški, ker z Lahi vsak dan občujejo. Kaj bi sledilo iz takega neumnega ponemčevanja! Italija, ustanovljena na narodnostno načelo, bi za se zahtevala tudi Primorje. — In kaj sledi iz potujčevanja? Potujčenci so zmirom največji napetneži naroda, h kateremu so pristopili. To spričujejo pri nas vse politične pravde od leta 1862 do današnjega dne. Večina imen teh hudodelnikov se končuje na ič in ek itd. Tako ravnanje ne pridobiva naroda, ampak ga odbija. (Prav resnično! na desnici). To bodo nasledki ponemčevanja. Upam, da visoka vlada ne namerava tega, da tega ne more nameravati, zato jo prosim, da naj odpravi omenjene napake.

Ravnopravnost krepi tudi celo državo. Narod zadovoljen da se mu izpolnjujejo najsvetejše in pravičnejše in tudi od ustave priznane zahteve, se navdušuje za državo, ki mu brani njegove pravice in skrbi za njegove koristi. Nasprotno ravnanje bi narod le odbijalo. Skrb za narodnost bi slovenski narod še bolj priklenil državi in vladarskeji hiši, če je to še bolj mogoče, kajti slovenski narod je navdušen za Avstrijo in njeno vladarsko rodovino. Enako je udanost goriških Italijanov. Ravno tisti, ki škilé čez mejo, so z veseljem pozdravljali, kako sedanje namestništvo skuša znova ponemčevati in nemški jezik v ljudske šole uvesti. Če bode te zadovoljili narod, ne bode se oziral in tugoval čez mejo. Če pa je narod nezadovoljen, oni gospodje mej njim pač lahko rogovilijo. Tem rogoviležem, — nebčem imenovati skrivnega društva, ki žalibože resnično deluje — pomagajo vsi oni, ki skušajo znova Primorje ponemčiti. Tega pač visoka vlada ne more in ne sme želeti, zato jo resnobno opominam, da uže enkrat tudi slovenskemu narodu vpelje narodno ravnopravnost. S

tem si bode pridobila udanost celega slovenskega naroda. Ker se nadejam, da bode visoka vlada tudi nam Slovencem nasproti izpolnila slovesno dane obljube, glasoval bodem za privoljenje tega oddelka državnega proračuna (Dobro! na desnici).“

Tako se je dr. Tonkli potegoval za pravice našega naroda.

Slovstvo. V založbi Janeza Giotinija v Ljubljani so izišle štiri knjižice za slov. ljudstvo. Naslov knjižicam je: 1) Najdenček ali pravični se tudi živine usmili. Prevedeno iz nemščine. II. predelani in popravljeni natis. 2) Repoštev, duh v Kerконоški gorah. Pravljica iz nemškega poslovenjena. III. popravljeni natis. 3) Dve čudapolni pravljici za slov. narod povedani; namreč I. Peter Krunov, rešitelj treh zakletih viteзов, II. Okamenjenci na Blanskem gradu. II. popravljeni natis. 4) Vrtomirov prstan ali zmaj v Bistriški dolini. Ljudska pravljica iz preteklih časov, zapisal Jakob Alešovec II. pregledani natis.

Kakor iz naslovov vidimo, so to že Slovencem znane povesti in pravljice, vendar si je Giotinijeva knjigarna z novo izdajo teh knjižic iz več ozirov zaslužila našo pohvalo. Pred vsem moramo omeniti lično zunajno opravo z barvanimi podobami, krepek tisk, ki bo ugajal tudi manj branja vajenim očem in lepo oglašen, pravilen jezik. Tudi zapadek je za odraščeno mladino primeren. Zraven teh prednosti pa je tem knjižicam cena tako nizka, da bo gotovo tudi to k razširjanju veliko pripomagalo; zakaj vsaka knjižica velja le 20 kr.

Smešničar 24. Nek gost pride v krčmo, ter si ukaže prinesiti pol litra vina. Ko uže vino na mizi stoji, še kliče za odhajajočim krčmarjem, naj še mu donese pol litra vode, hoteč si jo k vinu primešati. „To ne bo potrebno“ se oglasi mala za pečjo sedeča krčmarjeva hčerka, „saj so oča včeraj uže zadosti vode v kleti k vinu prilili“.

Razne stvari.

(Odborova seja) družbe duhovnikov se bode obhajala prihodnji pondeljek (20. t. m.) ob II. predpoldnem v kn. šk. pisarni. Č. gg. odbornike vljudno k seji vabi predstojništvo.

(Družba rudečega križa) dobila je v Slov. Gradci podružnico.

(Velik ogenj) je bil v Wagendorfu pri Strassu; 5 hiš je pogorelo.

(V Scherbaumovem paromlinu) v Mariboru je se ubil 22letni mlinarski hlapec.

(Župnik pri sv. Duhu pri Lučanah) č. gosp. Jakob Hanžič je prestavljen v Apače.

(Pri sv. Ani v Slov. gor.) bila je polnoletna židinja Bader slovesno krščena na dan sv. Trojice od č. g. župnika Jož. Divjaka. Pri sledečej sv. meši prejela je prvič sv. Rešnje Telo.

(*Celjska posojilnica*) prejela je prva dva meseca njenega obstanka 5750 fl., 760 fl., 5715 fl. in izposodila 10.004 fl.

(*Na Vranskem*) je dr. Klingan 5. jun. razlagal o konjerejstvu o potrebi planinskih pašnikov za žrebeta.

(*Nova knjiga*) „Spovednik in njegova služba“, spisal J. Kosec, se dobi pri g. Leonu v Mariboru po 1 fl. 20 kr. po pošti 1 fl. 30 kr.

(*Celjski tiskar Rakusch*) zahteva, naj bi vsako nemčursko neumnost, vsakšno ščuvanje njegove „Cillier-Zeitung“ zakrili s plaščem ljubezni. To je preveč, kajti le nevednosti ali slabosti se kaj takšnega dovoljuje ne pa zlobnosti.

Loterijne številke:

V Trstu 11. junija 1881: 74, 54, 6, 78, 87.

V Linci „ „ 13, 82, 45, 24, 22.

Prihodnje srečkanje: 25. junija 1881.

2-2

Ponudba.

Hiša za kakega peka, z novo pečjo in vso pekarsko pripravo, ktera je tudi za štacuno pripravna, blizu farne cerkve na Ponkvi se da na več let v najem. Več se zvé pri **Juriji Kristan**, posestniku na **Ponkvi** (Ponigl a, d. Südbahn).

2-3

Josefa Nolli

kleparica (špenglarca) v Celji,

ktera je v oběno zadovoljnost krila s kotlovino zvonike na Frankolovem, v Kalobjem, v Grižah, v Šmariji itd. potem železnična poslopja na Zidanem mostu itd. novo dekliško šolo v Celji, se priporočuje prečastitim farnim predstojništvom, županstvom, stavbarskim podvzetnikom itd., ter obljubi svoje delo, kakor do zdaj po ceni in pošteno izvrševati.

Sivi mavec za gnoj

(blauen Dünger-Feldgyps) na **debelo** in na **drobno** po najnižji ceni, prodaja

2-5

v Celji **F. Kapus.**

Pozor!

Pozor!

Na večjo priličnost svojim naročnikom v Avstriji smo pod firmo:

VOGEL & Comp.

na **Dunaji, II., Untere Augartenstrasse 33**

osnovali podružno zalogo, majhno razstavo in prodajalnico

Lokomobilov, mlatilnic na plin

in drugega gospodarstvenega orodja,

ter prosimo, da si p. n. občestvo ondi naročevati blagovoli.

Izdelki tekmovali z vsemi enakimi podjetji, so izvrstno sestavljeni, uspešno rabljivi, solidno delani iz najboljše robe in po jako nizki ceni za dobiti.

Ilustrirani obrazci in ceniki pošljejo se brezplačno.

Na Dunaji 1. maja 1881.

VOGEL & Comp.,

fabrikant, železne livarne in kotlarije posestnik v Neusellerhausen-Leipzig.

3-5

Gotove smrti rešen je bil mož

v mesteci Schawforth. Živel je od prisluzka v rudi. Bil je močen in krepek. Delal in pretrpel je veliko. Pred 2 letoma zbolil na bolezni, ki mu porušil ves život. Do sedaj je zaslužil dovolj kruha sebi in svojej obitelji in si še nekaj prihranil. Sedaj mu je vsega zmanjkalo. Postal je slab, da je komaj po hiši taval. Beračiti ni hotel in zato si je omislil dela, kakoršno le deca opravlja. Trpel je mnogo zavoljo atshme in rheumatizma. Naposled še je želodec obolil, a lečniki

mu ne vedó pomagati.

V tem žalostnem stanju mu pošlje skrben prijatelj drobno knjižico, v katerej se je hvalilo novo zdravilo: **Shäkerekstrakt** imenovano. Priporočeno je bilo kot pomoč zoper dyspesijo in sorodne bolezni.

Kakor se utapljaóci popreme za vsako slamico, tako zgrabi bolenik za ponudeno mu zdravilo. Akopram je bil uže sama kost in koža, ozdravi vendar in se ukrepi s pomočjo Shäker ekstrakta ter se reši gotove smrti. Rheumatizen in asthma, nasledki slabega želodca prenehajo. Za nekaj mesecev mogel je zopet opravljati svoje dolžnosti in se lotiti težkih poslov. Res čuden uspeh! Poštar in vsak znan mož v Schafworthu zamore resnico popričati. Mož se piše Tomaž Briggs, in stanuje: „Peel Terrace, Schafworth, blizu Rochdale-ja na Angleškem.

Povedano ni osamljen slučaj. Imamo jih na stotine na razpolaganje. Pretečenega leta so samo na Angleškem prodali 1,000.000 flašk pa se ni veliko po novinah hvalisalo. Večjidel je prišlo to po priporočbi onih ljudij, ki so sami z zdravilom poskusili bili. Težko bo kde zdravilo, katerega bi se bilo v tako kratkem toliko flašk prodalo. Zdravilo se samo priporoča.

V zalogi na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Istriji imajo

v **Mariboru**: Jožef Nos, V. König. **V Celji**: Josef Kupferschmid, Baumbachovi dediči, A. Marek. **Deutschlandsberg**: H Müller. **V Gradcu**: Gšihaj v Münzgrabnu. **Cerminji**: F Illing. **Lipnici**: O. Russheim. **Admontu**: G. Scherl. **Celovci**: P. Birnbacher, Jos. Nussbaumer. **V Beljaku**: Kumpfovi dediči. **V št. Mohorju**: Jos. Richter. **V Ljubljani**: Jul. plem. Trokoczy. **V Kamniku**: J. Močnik. **V Terbiži**: Jos.

Siegel. **V Novem mestu**: Dom. Rizzoli. **V Gorici**: J. Christofoletti. **V Trstu**: Farmacista al Camello 25 Corso, Giov. Foraboschi, Farmacia grande, Pavlo Rova. 4—6

V Zadru: Androvíč.

Vlastnik A. J. White.

Na debelo prodava **J. Harna** na **Dunaji II.** Rafaelgasse 10 in **G. R. Fritz**, Droguist, I. Bräunerstrasse 5. **V Budimpešti**: Jos. plem. **Török**, Königsgasse 12.

Oznanilo.

Deželno kmetijsko šolo v Grottenhofu blizu Gradca so raztegnoli. Zato je mogoče v ovi zavod početkom šolskega leta, t. j. dne 1. oktobra 1881 sprejeti večje število učencev. V sprejetje je treba, da se prošnik 3 tedne pred 1. okt. 1881 pri ravnatelji ali osebno ali pismeno zglesi in za sprejem poprosi. Seboj mora donesti 1. krstni ali rojstni list, v dokaz, da je uže 16 let star, 2. spričevalo o prestanih osepnicah in o svojem zdravju, 3. pravsko spričevalo, 4. šolska spričevala.

Tistim učencem, ki dokažejo, da so več kakor samo ljudske šole obiskavali, se prizanese s pripravnim kurzom in lahko takoj vstopijo v 2letni strokovni kurz. 5. Starši ali jihovi postavni nadomestitelji morajo določiti pismeno izjavo, da so voljni plačati: a) za hrano na leto 180 fl. b) za stanovanje, postrežbo 14 fl. na leto in c) za poduk 30 fl. na leto, vkup 230 fl.

Plača za hrano se vplačuje na $\frac{1}{4}$ leta naprej, drugo pa na $\frac{1}{2}$ leta naprej. Kdor pred časom šolo zapusti, nima pravice kaj tirjati nazaj.

Grottenhof blizu Gradca dne 28. maja 1881.

Ravnateljstvo štajerske deželne kmetijske šole.

2—3

Mlin na prodaj

v **Dražjivesi** tik vozne ceste v Žiče, na 3 tečaje, zidana hiša, hlevi, njivi, vrt in spašnik. **Pogodbe** pové posestnik v **Prežigalu**, konjiške fare, hiš. št. 6.

F. P. Holasek

v **Mariboru**, na Velikem trgu je od g. **S. Ružičke** prevzel zastopanje zavarovalnice proti ognju

„**Phoenix**“

ter prejmlje vplačevanja in opravlja

2—3 vse dotične pisarije.